

AİLE ORTAMI VE KURUM BAKIMINDA OLAN İLKOKUL ÇAĞI ÇOCUKLARININ OKUL BAŞARI DURUMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Dr. Behiçe ERCİx
Dr. Arif ÖZELxx

ÖZET :

Araştırma, aile ortamı ve kurum bakımında olan ilkökul, çağı çocuklarının okul başarı durumlarının karşılaştırılması amacıyla yapılmıştır.

Araştırmaya Erzurum ilmerkezindeki ilkökullar sosyo ekonomik düzeylerine göre iyi, orta ve düşük olarak sınıflandırılarak bu okullardan basit rastgele örnekleme yöntemi ile birer okul seçilmiştir. Bu okulların dördüncü sınıflarının kurada çıkan şubeleri ile Merkez ve Nenehatun çocuk yuvasındaki dördüncü sınıf öğrencilerinin hepsi örneğe alınmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde yüzdelik ve ki-kare önemlilik testi kullanılmıştır.

Araştırma grubunu oluşturan öğrencilerden yüzde 6.89 nun başarısız olduğu, başarılı öğrencilerin çoğunluğunu yuvadaki öğrencilerin oluşturduğu, sosyo ekonomik düzeyin yükselmesine paralel olarak da orta derecedeki başarılı öğrenci sayısının arttığı saptanmıştır.

GİRİŞ VE AMAÇ

Okul; daha sonraki yıllarda toplumda yerini alıp hizmet verebilecek yeni kuşaklarla dolu bir kuruluştur (1). Okul eğitiminin ilk aşaması ilk okulla başlamaktadır. Ülkemizde yaklaşık bir milyon çocuğun eğitim gördüğü ilkökullar ve daha sonraki eğitim aşamalarında genellikle orta derecede başarılı öğrenci yetiştirilmektedir. Oysa 21 yüzyıl insan beyninin gücü üzerinde kurulacaktır (2). Beyin gücünü dolayısıyla okul başarısının etkileyen kişisel ve çevresel faktörler vardır. Kişisel faktörler; kronik hastalıklar, beslenme yetersizliği, işitme ve görme fonksiyonlarındaki bozukluk, merkezi sinir sistemi hastalıkları ve zeka düzeyinin düşüklüğü sayılabilir (3,4). Çevreye bağlı faktörler ise aile hayatının yönleri ve çocuğa karşı tavır alışları, okul ve ev ilişkisi, duygusal tatmin eksikliği, dilini iyi kullanamama ve sosyo ekonomik düzeydir (5,6)

x Atatürk Ün. Hemşirelik Yüksekokulu Araştırma Görevlisi.

xx Atatürk Ün. Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Başkanı (Prof.)

Yapılan araştırmalara göre çocuk sayısı ve doğum sırasının zeka düzeyi ve okul başarısını pek etkilemediği, önemli olanın her çocuğa daha çok kaynak ayırabilmek olduğu belirlenmiştir. Kolonbiya'da yapılan bir çalışmada doğum sırası ve aile büyüklüğünün bazı etkileri görülmesine rağmen, sosyo ekonomik farklılıkların çok daha etkili olduğu bulunmuştur (7).

Ayrıca özellikle çocuğun büyümesi ile birlikte çocuğun yetiştirilmesini etkileyen ebeveynlerin niteliği gibi sosyal faktörlerde zeka düzeyinde farklılıkların ortaya çıkmasına katkıda bulunur (7).

Görüldüğü gibi çevresel ve kişisel faktörler beyin faaliyetleri ve okul başarısını etkileyebilmektedir. Geleceğin büyükleri ve teminatı olan çocukların bedensel olduğu kadar zihinsel sağlıklarının da korunmasıyla gelecekleri güven altına alınmış olacaktır. Zihinsel sağlığın en iyi göstergelerinden biride okul başarısıdır. Okul sağlığı hizmetlerinin yürütülmesinde önemli bir konuma sahip olan halk sağlığı hemşiresine bu konuda büyük sorumluluklar düşmektedir.

Bu çalışmada, ilkökul çağı çocuklarının yaşadıkları ortamın ve sosyo-ekonomik düzeylerinin okul başarılarına etkilerini saptamak ve karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın evrenini Erzurum ili belediyesi sınırları içinde bulunan ilkokullar ve çocuk yuvaları oluşturmaktadır. İlkokullar bulundukları bölgelerin sosyo ekonomik düzeylerine göre Milli Eğitim Müdürlüğü'nce iyi, orta ve düşük olarak gruplandırıldıktan sonra üç gruptan birer okul basit rastgele örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Sosyo ekonomik düzeyi iyi olan okullardan Evrenpaşa, orta olan okullardan Osmangazi, düşük olan okullardan da Maksut Efendi İlkokulu örneğe alınmıştır. Veri toplamada kolaylık sağlayacağı düşünüerek bu okullardan 4. sınıfların kurada çıkan şubeleriyle Merkez ve Nenehatun çocuk yuvalarındaki 4. sınıf öğrencilerinin tümü örneğe dahil edilmiştir. Dört ay süreyle araştırmacı tarafından öğrencilere anket uygulanmıştır. Sınıf öğretmenlerinden ve yuva yöneticilerinden öğrenciler hakkında gerekli olan bilgiler alınmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde yüzdelik ve ki-kare önemlilik testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırma grubunu oluşturan öğrencilerden yüzde 65.48 nin erkek, yüzde 50.93 nün 10 yaşında, yüzde 29.20 nin ailelerinin ilk çocuğu, yüzde 70.25 nin ailedeki kişi sayısının 4-7, yüzde 56.20 nin 4-6 kardeş olduğu ve sosyo ekonomik düzeyin düşmesine paralel olarak kişi ve kardeş sayısının arttığı saptanmıştır.

Araştırma kapsamına giren tüm sosyo ekonomik düzeylerdeki öğrencilerin çoğunluğunun (iyi düzeyde % 50, orta düzeyde % 40, düşük düzeyde % 43.33). babalarının ilkökul mezunu olduğu, annelerinin ise yüzde 57.85 nin okuryazar ol-

olmadığı bulunmuştur. Öğrencilerin babalarının çoğunluğunun (% 33.99) büro ve eğitimle ilgili hizmetlerde çalıştığı bunlardan yüzde 88.50 nin sosyo ekonomik düzeyi iyi ve orta olan öğrencilerin babalarının oluşturduğu, düzeyi düşük olan gruptaki öğrencilerin babalarının çoğunluğunun (% 23.3) ise kalifiye olmayan işçiler olduğu, düzey ayrımı olmaksızın annelerinin yüzde 99.17 nin mesleksiz (ev hanımı) olduğu belirlenmiştir.

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerden, sosyo ekonomik düzeyi iyi olanların yüzde 50 nin daha çok baklagiller, orta düzeydekilerin yüzde 34.29 nun, düşük düzeydekilerin yüzde 46.67 nin tahıl ürünlerini daha çok yedikleri ve öğrencilerin yüzde 95 nin günde üç öğün yemek yediği saptanmıştır.

Yuvada yaşayan öğrencilerin yüzde 47.50 nin babasını kaybettiği için yuvaya geldiği ve yuvaya geliş yaşının çoğunlukla (% 57.50), yedi ve üstü yaş olduğu saptanmıştır.

Araştırma grubunu oluşturan öğrencilerden yüzde 18.01'i okula başladıktan sonra herhangi bir hastalık (pnömoni, kızamık, kabakulak, suçiçeği) geçirmiştir. Öğrencilerden yüzde 98.76 nin okulunu sevdiği, yüzde 76.40 na derslerinde bir yakınının yardımcı olduğu, yüzde 68.32 nin okula muntazam devam ettiği, muntazam devam eden öğrencilerin çoğunluğunu sosyo ekonomik düzeyi iyi olan öğrencilerin oluşturduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin okul başarı durumları ve sosyo ekonomik düzeye göre başarılarının dağılımları tablo 1 ve 2 de gösterilmiştir.

Tablo : 1 Öğrencilerin Başarı Durumlarının Dağılımı

Başarı Düzeyi	Sayı	%
Başarısız (2)	14	8.60
Orta (3)	66	40.99
İyi (4)	57	35.40
Pekiyi (5)	24	14.91
Toplam	161	100.00

Tablo : 2. Öğrencilerin Okul Başarı Durumlarının Okullara ve Yuvaya Göre Dağılımı

Okul adı ve Sosyo Ekono- mik Düzey	Başarı Durumu									
	Başarısız (2)		Orta (3)		İyi (4)		Pekiyi (5)		Toplam	
Evren Paşa İlk. Ok. (iyi)	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Osmangazi İlkok. (orta)	1	1.79	19	33.93	31	55.36	5	8.93	56	100.00
Maksut Efendi İlk. Ok. (düşük)	5	14.29	13	37.14	9	25.71	8	22.86	35	100.00
Yuva	2	6.67	10	33.33	11	36.67	7	23.33	30	100.00
	8	20.00	22	55.00	6	15.00	4	10.00	40	100.00
Toplam	14	8.69	66	40.99	57	35.40	24	14.91	161	100.00

$$X^2 = 32.695 \quad SD = 9 \quad P < 0.001$$

Babalarının eğitim düzeylerine göre okul başarı durumlarının dağılımı tablo 3 de seçmek istedikleri mesleklerin dağılımı tobla 4 de verilmiştir.

Tablo : 3. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Düzeyine Göre Başarı Durumlarının Dağılımı

Eğitim Düzeyi	Başarı Durumu									
	S		%		S		%		S	
İlkokul Mez. Değ.	2	9.52	8	38.10	7	33.33	4	19.05	21	100.00
İlkokul Mez.	2	3.64	22	40.00	24	43.64	7	12.72	55	100.00
Orta Dereceli Okul Mezunlu	1	2.44	13	31.70	18	43.90	9	21.95	41	100.00
Yüksekokul Mez.	—	—	—	—	2	50.00	2	50.00	4	100.00
Toplam	5	4.13	43	35.54	51	42.15	22	18.18	121	

$$X^2 = 8.738 \quad SD = 9 \quad P > 0.05$$

Tablo 4- Öğrencilerin Seçmek İstedikleri Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

Meslek Grupları	Sayı	%
Büro ve Eğitim İle İlgili Hizmetler Çalışmak	55	34.18
Hizmetle ve Ordu Mensubu Olmak İsteyenler		
İlgili Meslek İsteyenler	18	38.18
Yönetici, Yüksekokul Mezunu Meslek İsteyenler	62	38.51
Futbolcu Olmak İsteyenler	6	3.73
Bilmeyenler	20	12.43
Toplam	161	100.00

TARTIŞMA

Araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin yüzde 8.69'nun başarısız olduğu saptanmıştır. Sosyo-ekonomik düzeyi iyi olan okuldaki öğrencilerin çoğunluğunun (55.36) ders başarı ortalamaları 4, orta düzeyde olan okuldakilerin çoğunluğunun (% 37.14) ortalamaları 3, düşük düzeyde olan okuldakilerin çoğunluğunun (% 36.67) ortalaması 4, yuvadaki öğrencilerin çoğunluğunun (% 55) ortalamasının 3 olduğu saptanmıştır.

İstatistiksel değerlendirmeye göre gruplar arasındaki fark önemli ($p < 0.001$) bulunmuştur.

En az başarısız olan okul (Tablo 2) sosyo-ekonomik düzeyi iyi olan (% 1.79), ikinci sırada düzeyi düşük olan (% 6.67), üçüncü sırada düzeyi orta olan okul (% 14.29) bulunmaktadır. Yuvada ise başarısız öğrenci oranı yüzde 20'dir Çok başarılı öğrenci sayısı düzeyi düşük olan okulda diğerlerinden daha yüksektir.

Özdemir'in yaptığı çalışmada ekonomik durumları kötü olanlarda başarısızlar çok yüksek oranda bulunurken, çok başarılılar bir miktar fazla bulunmuştur (8).

Ergin'in yaptığı çalışmada ise düşük sosyal yapıdaki öğrencilerin yüzde 16'nın, yüksek sosyal yapıdaki öğrencilerin yüzde 8.2'nin başarısız oldukları belirlenmiştir (9).

Hindistan'da kırsal kesimdeki okullarda iki yıl süreyle yapılan çalışmada; sosyo-ekonomik düzeyi düşük (yoksul) çocukların öğrenme ve eğitimi kavrama yeteneklerinin, mantık olgunluklarının zayıf ve derslerden başarısız oldukları görülmüştür (10).

Beydoğan'ın yaptığı çalışmada sosyo-ekonomik ve kültürel yönden alt gruplardan yukarı gidildikçe, üst gruptaki çocukların okuma, anlama, konuşma becerileri oldukça yüksek bulunmuştur (11).

Hakbilen'in yaptığı çalışmada alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerden gelenlerin not ortalamaları orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden düşük bulunmuştur (12).

Bizim bulgularımızda verdiğimiz çalışmalarla uygunluk göstermektedir.

Elde edilen sonuçlara göre yuvada yaşayan öğrencilerin başarı düzeyi aile ortamında yaşayan çocuklardan daha düşük bulunmuştur.

Altuhul ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada da yuvadaki öğrencilerin okul başarı düzeyleri düşük bulunmuştur (13).

Çeşitli araştırmalar, başarıma ve sağlıklı etkileşim kurmada ebeveyn tutumlarının önemli yeri olduğunu ortaya koymaktadır. Çocuklarını başarıya güdüleyen, bu güdülemeyi olumlu davranışlarla pekiştiren, ödüllendiren, sevecen özgürlük tanıyan anne ve baba başarı motivasyonu yüksek çocuk yetiştirmektedir. Aile anne, baba ve çocuk ilişkisi çalışma ve öğrenme isteğini güdüleyerek okul başarısına katkıda bulunur. Bunların yanında bireyin eğitimde başarılı olması geçmiş yaşantısı ve birikimleri ile paralellik göstermektedir (11,14).

Anlaşıldığı üzere aile ortamının çocuklar üzerinde olumlu yönde psiko-sosyal etkisi vardır. Yuvadaki çocuklar psikolojik ve sosyal destekten yoksun olabilecekleri için eğitimde daha başarısız oldukları düşünülebilir.

Okul başarısına, yaşın, cinsiyetin, ailedeki doğum sırasının kişi ve kardeş sayısının, annenin eğitim düzeyinin, babanın mesleğinin ve eğitim düzeyinin etkisinin olmadığı görülmüştür (Tablo 3).

Yapılan çalışmalar çocuk sayısı ve doğum sırasının zeka düzeyi ve okul başarısını pek etkilemediğini, önemli olanın her çocuğa daha çok kaynak ayırabilmek olduğunu göstermiştir. Kolombiya'da yapılan çalışmada doğum sırası ve aile büyüklüğünün bazı etkileri görülmesine rağmen, sosyo-ekonomik farklılıkların çok daha etkili olduğu bulunmuştur (7).

Yenilen besin maddesi grubunun, öğün sayısının sabah kahvaltısının, hemoglobinin ve serum demir düzeyinin, geçirilmiş olan hastalıkların okul başarısını etkilemediği bulunmuştur.

Okulu sevip sevmemenin okul başarısına etkisi incelenmiş; okul başarısı iyi ve pekiyi olan öğrencilerde bu oran yüzde 100 bulunmasına rağmen, istatistiksel olarak gruplar arasındaki fark önemsiz bulunmuştur.

Öğrencilerin derslerine yardımcı olma, okula devam durumu ve seçmek istedikleri meslek ili okul başarısı karşılaştırılmış ve herhangi bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin yüzde 6.89'nun başarısız olduğu, başarısız öğrencilerin çoğunluğunu yuvadaki öğrencilerin oluşturduğu, sosyo-ekonomik düzeyin yükselmesine paralel olarak orta derecedeki başarılı öğrenci sayısının arttığı saptanmıştır.

Kurum bakımının çocukların zihinsel gelişmeleri üzerine olan olumsuz etkilerinin topluma anlatılması ve zorunlu hallerde kurum bakımına başvurulması önerilebilir.

SUMMARY

THE COMPARISON OF THE PRIMARY SCHOOL CHILDREN IN FAMILY ENVIRONMENT AND IN ORPHANAGE IN VIEWS OF THE SUCCESS IN SCHOOL

The study was planned and carried out in order to make clear the success in school of the primary school children both in family environment and in orphanage.

The area of the study included the primary schools and orphanages within the borders of the municipality of Erzurum. The primary school in city center were classified as advantaged, normal and disadvantaged according to the socio economic conditions of their locality, and one school was randomly chosen from each group. One branch from the 4th year students of these schools and the central and Nenchatun orphanage 4th year students were included in the study. Percentage and chi-square importance test were used in the evaluation of the obtained data.

6.89 of the students included in the study were not successful; most of the unsuccessful students were those in orphanage, the success in school increases with the increase of the level of socio economical level.

KAYNAKLAR

- 1- Pasinoğlu, T, Baş A, Erci B.: Ülkemizde ve Erzurum'da okul Sağlığı, Atatürk Üniv. Tıp Bülteni, 23 (1), 1991, s: 115-123
- 2- T.C. Başbakanlık ve Ünicef: Türkiye'de çocuğun durumu, Ankara, 1989.
- 3- Özcebe H.: Okul Sağlığı, Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni, 9 (2), 1988, s: 1-2
- 4- Neydi O.: Pediatri, Cilt : 2, İstanbul, Nobel Tıp Kitabevi, 1989
- 5- Oktay A.: Okul Olgunluğu, İstanbul Üni. Edebiyat Fak. Yayını, No: 3089, İstanbul, 1983, S: 184.

6- Arseven A.: Çocuktaki benlik gelişimine ailenin etkisi ve çocuğun okul-daki başarısı, Eğitim ve Bilim, cilt: 60, 1986, s: 11-17

7- Population Reports Zeka düzeyinin kardeş sayısı ve doğum sırası ile ilişkisi, Toplum Hekimliği Bülteni, Yıl: 8, S0 3, s: 9,10, 1987

8- Özdemir A.: "Kışlacık Sağlık Ocağı Bölgesindeki İlkokul Çocuklarının Sağlık ve Başarı Durumları üzerine araştırma", Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üni. Toplum Hekimliği, 1981

9- Ergin S: "İlkokul Dönemi Çocuklarının okul Sağlığı ve Okul Başarısı Üzerinde Bir İnceleme", Doç. Tezi, Anadolu Üni. Tıp Fak. Toplum Hekimliği, Eskişehir, 1980

10- Agarwal KN, Agarwal Dk. Uparah yay, SK, Singh M: Learning Disability in Rural Primary School Childerln". Indian J. Med Res. 94 Apr. P. 89-95, 1991

11- Beydoğan, H.Ö.: "Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yönten Avantajlı ve Dezavantajlı İlkokul Son Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Dersi Bilimsel Hedeflerine Ulaşma Düzeyi", Doktora Tezi, Atatürk Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 1993.

12- Hakbilen, N.: "İlkokul Çağı Çocuklarının Okul Başarılarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi", Doktora Tezi, Hacettepe Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1984.

13- Altuhul, S., Bodwer S., Yağcı, M.: "Aile Ortamı ve Çocuk Yuvasındaki Çocukların Bazı Gelişim Özelliklerinin İncelenmesi", III. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Bildiri Özetleri, Hacettepe Üni. Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, 1992, s. 20.

14- Yavuzer, H.: "6-12 Yaş Çocuklarının Psiko-Sosyal Gelişme" Pedagoji Dergisi, S: 1, Ss: 36-49, 1980.